

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2022.3.71>

Є. Ю. Швиденко

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ДЕРЖАВНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ ПІД ЧАС ДІЇ ОКРЕМИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У ДЕРЖАВІ

Актуальність статті полягає в тому, що особливості організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони залежать від багатьох чинників, серед яких одне із ключових місць посідає те, яким чином здійснюється порядок правового регулювання суспільних відносин, тобто від того, який правовий режим в державі запроваджено. Зокрема, запровадження в Україні правового режиму воєнного стану суттєво змінило порядок функціонування переважної більшості державних інституцій, в тому числі й Управління державної служби охорони України. Його діяльність була переведена у формат підвищеної готовності відповідно до вимог законодавства про воєнний стан та рішень військового командування. Мета статті полягає у розкритті особливостей організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони під час дії окремих правових режимів у державі. У статті, спираючись на аналіз норм чинного законодавства та правозастосовної практики, було розкрито специфіку організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони під час дії правових режимів надзвичайного та воєнного станів. Наголошено, що у період воєнного стану Державна служба охорони фактично перейшла з режиму мирного забезпечення охорони на режим виконання завдань, близьких до військово-охоронних, з пріоритетом забезпечення обороноздатності та громадської безпеки в умовах збройної агресії. Зроблено висновок, що ключовими аспектами організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони під час дії окремих правових режимів є наступні: 1) особлива нормативно-правова основа, яка складається не тільки зі спеціального законодавства, яке регулює роботу Управління державної служби охорони, а й інших нормативних документів; 2) посилення та збільшення кількості спільних заходів, зокрема, щодо охорони критично важливих суб'єктів та високопосадовців; 3) активніше застосовуються спеціальні технічні засоби контролю; 4) створюються особливі умови для координації роботи Управління державної служби охорони з іншими відомствами; 5) відбувається інтеграції охоронних заходів з планами територіальної оборони та цивільного захисту, що дозволяє синхронізувати фізичну безпеку, інформаційну безпеку та евакуаційні протоколи.

Ключові слова: організація, взаємодія, Управління державної охорони, державна охорона, правові режими, надзвичайний стан, воєнний стан.

Актуальність теми. Особливості організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони залежать від багатьох чинників, серед яких одне із ключових місць посідає те, яким чином здійснюється порядок правового регулювання суспільних відносин, тобто від того, який правовий режим в державі запро-

ваджено. Зокрема, запровадження в Україні правового режиму воєнного стану суттєво змінило порядок функціонування переважної більшості державних інституцій, в тому числі й Управління державної служби охорони України. Його діяльність була переведена у формат підвищеної готовності відповідно до вимог законодавства про воєнний стан та рішень військового командування.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, присвячені діяльності Управління державної охорони України, у своїх наукових працях розглядали: Л.Р. Біла, В.М. Бевзенко, С.Т. Гончарук, О.В. Зайчук, Д.П. Калаянов, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Р.В. Миронюк, Н.В. Хорошак, Х.П. Ярмакі та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, у науковій літературі проблематика організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони під час дії правових режимів.

Саме тому метою статті є: розкрити особливості організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони під час дії окремих правових режимів у державі.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження, перш за все, звернемо увагу на особливості організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони в умовах воєнного стану. При запровадженні останнього основний акцент діяльності Управління державної охорони України змістився з охорони переважно комерційних та цивільних об'єктів на забезпечення безпеки стратегічно важливих установ, органів державної влади та об'єктів критичної інфраструктури. Було розширено повноваження особового складу, зокрема щодо перевірки документів, обмеження доступу до певних територій, регулювання руху транспорту, застосування зброї та спецзасобів у випадках, передбачених законом. Організаційно підрозділи були переведені на цілодобовий і посилений режим служби, частину співробітників направили у райони бойових дій або до прифронтових територій для виконання охоронних і супровідних завдань. Значно посилилася взаємодія ДСО з Національною гвардією, поліцією, Службою безпеки України та військовими адміністраціями, зокрема під час патрулювання, запобігання диверсіям, охорони арсеналів і військових об'єктів, супроводу гуманітарних вантажів та евакуаційних колон. Таким чином, у період воєнного стану Державна служба охорони фактично

перейшла з режиму мирного забезпечення охорони на режим виконання завдань, близьких до військово-охоронних, з пріоритетом забезпечення обороноздатності та громадської безпеки в умовах збройної агресії.

Що ж стосується безпосередньо питання взаємодії, то Управління державної служби в умовах правового режиму воєнного стану активно взаємодіє з рядом правоохоронних органів. Як приклад слід вказати про Наказ: «Про взаємодію між Управлінням державної охорони України та Службою безпеки України при пересиланні матеріалів особових справ військовослужбовців, державних службовців, працівників і військовозобов'язаних, а також матеріалів особових справ, узятих на архівний облік у галузевих державних архівах цих державних органів» [1]. Наказом запропоновано установити, що: пересилання матеріалів особової справи військовослужбовця, державного службовця або працівника з одного державного органу до іншого здійснюється на підставі відповідних наказів про направлення військовослужбовця для подальшого проходження військової служби, прийняття державного службовця на військову службу або прийняття працівника на роботу в порядку переведення за умови отримання письмового запиту, в якому зазначаються дата та номер наказу про прийняття на військову службу (роботу), підписаного посадовою особою, зазначеною в пункті 1 цього наказу; пересилання матеріалів особової справи військовослужбовця, державного службовця або працівника, який розглядається як кандидат на направлення для подальшого проходження військової служби, прийняття на військову службу або прийняття на роботу в порядку переведення з одного державного органу до іншого, для ознайомлення здійснюється на підставі письмового запиту, підписаного посадовою особою, зазначеною в пункті 1 цього наказу, та за згодою особи, щодо матеріалів особової справи якої надійшов запит, з обов'язковим поверненням зазначених матеріалів особової справи протягом 30 днів з дати їх отримання; тощо [1].

Окремо слід вказати розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого

2022 р. № 181-р, Управління державної служби охорони разом із іншими органами державної влади, можуть залучатись до спільного виконання таких заходів: 1) примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучення майна державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видання про це відповідних документів встановленого зразка; 2) запровадження у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантської години (заборони перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлення спеціального режиму світломаскування; 3) заборона громадянам, які перебувають на військовому або спеціальному обліку у Міноборони, СБУ чи Службі зовнішньої розвідки, змінювати місце проживання (місце перебування) без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу СБУ чи Служби зовнішньої розвідки; обмеження проходження альтернативної (невійськової) служби; 4) вжиття додаткових заходів з посилення охорони державної таємниці; 5) запровадження у разі потреби у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, нормованого забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами [2].

Далі приділимо увагу такому особливому правовому режиму, як надзвичайний стан. Відповідно до норм чинного законодавства, «надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно

до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [3].

Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану» закріплено, що метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства [4]. Надзвичайний стан може бути введений в разі: 1) виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення; 2) здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення; 3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; 4) виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи; 5) тощо [4].

В умовах надзвичайного стану розширюються завдання Управління держав-

ної служби охорони. Так, до прикладу до складу комендатури можуть включатися сили та засоби Збройних Сил, Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, ДСНС, поліцейські, військовослужбовці та працівники СБУ, Управління державної охорони. Під час дії особливого режиму особовий склад Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Національної поліції, СБУ, Управління державної охорони, переданий у підпорядкування коменданту, продовжує виконання своїх завдань відповідно до призначення та специфіки діяльності [5].

Що ж стосується безпосередньо питання взаємодії, то за зверненням Управління державної охорони на території, прилеглий до об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, військовим командуванням разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть встановлюватися особливості порядку виконання заходів особливого режиму та обмеження щодо залучення Збройних Сил, Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Національної поліції, СБУ, ДПС, ДМС, ДСНС, військових адміністрацій (у разі їх утворення) до їх здійснення. Сили та засоби Управління державної охорони залучаються до вирішення завдань, пов'язаних із встановленням та здійсненням заходів особливого режиму, виключно на території, прилеглий до об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності. На території, прилеглий до об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, заходи, пов'язані з організацією пропускового режиму та/або видачею перепусток, здійснюються уповноваженими військовослужбовцями Управління державної охорони, включеними до складу комендатури [5].

Висновки. Проведений у роботі аналіз дає змогу дійти до висновку, що ключовими аспектами організації взаємодії Управління державної охорони України з іншими державними інституціями при здійсненні державної охорони під час дії окремих правових режимів є наступні:

1) особлива нормативно-правова основа, яка складається не тільки зі спе-

ціального законодавства, яке регулює роботу Управління державної служби охорони, а й інших нормативних документів, зокрема: «Про правовий режим надзвичайного стану»; «Про правовий режим воєнного стану», а також ряду відомчих документів, прийнятих з іншими органами державної влади, в тому числі й правоохоронними;

2) посилення та збільшення кількості спільних заходів, зокрема, щодо охорони критично важливих суб'єктів та високопосадовців, зокрема Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та інших об'єктів, тощо. Зазначене виражається у тому, що збільшується кількість постів, патрулів, перевірок осіб і транспортних засобів біля охоронюваних територій;

3) активніше застосовуються спеціальні технічні засоби контролю. Здійснюється посилена робота з виявлення потенційних загроз (зокрема, від масових зібрань, якщо вони обмежені рішенням про введення НС). Розширюється взаємодія з різними правоохоронними органами спеціального призначення, наприклад Службою безпеки України;

4) створюються особливі умови для координації роботи Управління державної служби охорони з іншими відомствами, зокрема: а) канали обміну інформацією переходять на режим посиленого шифрованого зв'язку з мінімізацією бюрократичних процедур; б) координування дій здійснюється не лише через планові наради, а й через центри оперативного управління з цілодобовим моніторингом обстановки; в) зростає роль єдиних міжвідомчих планів охорони об'єктів та осіб, які підлягають державній охороні, із урахуванням можливості зміни рівня загроз у реальному часі;

5) відбувається інтеграції охоронних заходів з планами територіальної оборони та цивільного захисту, що дозволяє синхронізувати фізичну безпеку, інформаційну безпеку та евакуаційні протоколи.

Список використаної літератури:

1. Про взаємодію між Управлінням державної охорони України та Службою безпеки України при пересиланні матеріалів особових справ військовослужбовців, дер-

- жавних службовців, працівників і військовозобов'язаних, а також матеріалів особових справ, узятих на архівний облік у галузевих державних архівах цих державних органів : Наказ Управління державної охорони, Служба безпеки України від 12.07.2022 № 384/187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0798-22/conv#Text>
2. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 № 181-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-p/conv#Text>
3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14/conv#Text>
4. Проправовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14/conv#Text>
5. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1455. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-p/conv#Text>

Shvydenko Ye. Yu. Peculiarities of the organization of interaction between the State Security Department of Ukraine and other state institutions when implementing state security during the legal regimes

The relevance of the article lies in the fact that the peculiarities of the organization of interaction between the State Security Service of Ukraine and other state institutions in the implementation of state security depend on many factors, among which one of the key places is occupied by the manner in which the procedure for legal regulation of social relations is carried out, that is, on what legal regime is introduced in the state. In particular, the introduction of the legal regime of martial law in Ukraine significantly changed the procedure for the functioning of the vast majority of state institutions, including the State Security Service of Ukraine. Its activities were transferred to a format of increased readiness in accordance with the requirements of the legislation on martial law and decisions of the military command. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the organization of interaction between the State Security Service of Ukraine and other state institutions in the implementation of state security during the operation of certain legal regimes in the state. The article, based on the analysis of the norms of current legislation and law enforcement practice, revealed the specifics of the organization of interaction between the State Security Department of Ukraine and other state institutions when implementing state security during the legal regimes of emergency and martial law. It was emphasized that during the martial law period, the State Security Service actually switched from the regime of peaceful security provision to the regime of performing tasks close to military security, with the priority of ensuring defense capability and public security in conditions of armed aggression. It was concluded that the key aspects of organizing the interaction of the State Security Service of Ukraine with other state institutions when implementing state security during the operation of certain legal regimes are the following: 1) a special regulatory and legal framework, which consists not only of special legislation regulating the work of the State Security Service, but also of other regulatory documents; 2) strengthening and increasing the number of joint measures, in particular, regarding the protection of critically important entities and high-ranking officials; 3) special technical means of control are being used more actively; 4) special conditions are being created for coordinating the work of the State Security Service with other departments; 5) security measures are being integrated with territorial defense and civil protection plans, which allows for the synchronization of physical security, information security, and evacuation protocols.

Key words: organization, interaction, State Security Department, state security, legal regimes, state of emergency, martial law.